

Biudžetinė įstaiga, J. Tumo- Vaižganto g. 93-2, LT 90143, Plungė
Tel. (8 448) 52034, el. p. vsbiuras@plunge.lt
Duomenys kaupiami ir saugojami Juridinių asmenų registre, kodas 302415311

**PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS 2019 M.
STEBĖSENOS ATASKAITA**

(Rodikliai už 2018 m.)

Nr. AT 101141

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. BENDROJI DALIS.....	5
1.1 Pagrindinių stebėsenos rodiklių savivaldybėse analizė ir interpretavimas (“šviesoforas“).	5
2. SPECIALIOJI DALIS.....	11
2.1 Plungės rajono savivaldybės vaikų burnos sveikata.....	11
2.2 Susižalojimai dėl nukritimo 65+ m. amžiaus grupėje (W00-W19).....	13
2.3 Tikslinės populiacijos dalis, dalyvavusi atrankinėse prevencinėse programose.....	15
3. STEBĖSENOS VEIKLA PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖJE.....	17
3.1 Plungės rajono savivaldybės ikimokyklinės įstaigas lankančių vaikų profilaktinių sveikatos patikrinimų duomenų analizė 2018/2019 m. m.....	17
3.2 Plungės rajono savivaldybės bendrojo lavinimo mokyklų moksleivių profilaktinių sveikatos patikrinimų analizė 2019/2020 m. m.	18
3.3 Plungės rajono savivaldybės bendrojo lavinimo mokyklų moksleivių kuprinių svėrimo akcija 2018/2019 m. m.....	18
3.4 Plungės rajono savivaldybės maudyklų vandens kokybės 2018 metų ataskaita.....	19
3.5 2018 m. Suaugusiųjų gyvensenos tyrimo suvestinė analizė.....	20
REKOMENDCIJOS.....	20

ĮVADAS

Sveikata yra prigimtinė žmogaus teisė visiems piliečiams. Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, tvarkyti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą charakterizuojančius rodiklius, kad remiantis išsamia informacija apie savivaldybės bendruomenės sveikatos būklę, sveikatos rizikos veiksnius, būtų galima planuoti ir įgyvendinti savivaldybės visuomenės sveikatos gerinimo priemones; taip pat vykdyti visuomenės sveikatos stebėsenos duomenų sklaidą bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškųjų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje.

Savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos- savivaldybių lygiu, savivaldybių teritorijoje vykdoma visuomenės sveikatos stebėsenos. Savivaldybės sveikatos stebėsenos vykdoma, siekiant gauti išsamią informaciją apie visuomenės sveikatos būklę savivaldybės teritorijoje bei planuoti ir įgyvendinti vietines visuomenės sveikatos prevencijos priemones.

Ataskaitoje pateikiami ir aprašomi 2018 metų visuomenės sveikatos būklę Plungės rajono savivaldybėje atspindintys duomenys. Pateikiami rodikliai (iš Valstybės deleguotų savivaldybėms visuomenės sveikatos stebėsenos pagrindinių rodiklių sąrašo projekto) atspindi, kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos programos (toliau- LSP) tikslai bei jų uždaviniai. LSP iškeltų tikslų ir uždavinių įgyvendinimo savivaldybėse stebėsenai, parengtas baigtinis pagrindinių rodiklių sąrašas (toliau- PRS), kurį sudaro 51 unifikuotas rodiklis, geriausiai apibūdinantis LSP siekinius (kai kurių PRS projekte numatytų rodiklių šiame sąrašo nepateiksime, nes jiems ketinama rengti skaičiavimo metodologijas ir vykdyti jų stebėseną, patvirtinus rodiklių sąrašą ministro įsakymu).

Ataskaita parengta naudojant oficialius statistikos šaltinius. Rengiant ataskaita vadovautasi Higienos instituto Sveikatos informacijos centro (HI SIC) parengtu spaudiniu „Visuomenės sveikatos būklė savivaldybėse 2018 m.“

Visi rinkti duomenys yra gaunami iš Higienos instituto sveikatos informacijos centro, Lietuvos statistikos departamento, Šiaulių teritorinių ligonių kasų, UAB „Plungės vandenys“, Aplinkos apsaugos agentūros, Lietuvos respublikos valstybinės darbo inspekcijos, Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento, Tuberkuliozės registro ir kitų viešai skelbiamų duomenų ir statistinių ataskaitų, kompiuterizuotų duomenų bazių ir registru, o viešai neprieinamų duomenų yra prašoma iš jų valdytojų.

DEMOGRAFINĖ SITUACIJA PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖJE

2018 metais vidutinis metinis gyventojų skaičius Plungės rajono savivaldybėje buvo 33495, t. y. 729 gyventojais mažiau, nei 2017 m.. Plungės rajone nuo 2009 metų iki 2018 metų gyventojų skaičius sumažėjo apie 16 proc. (6360 gyventojais). 2018 m. Plungės r. sav. gyveno 18 731 vyras ir 21 122 moterys (vyrų sudarė 47,1 proc., moterys 52,9 proc.). Darbingo amžiaus 15-64 metų amžiaus žmonių 2018 metais Plungės rajono savivaldybėje buvo 65,0 proc., 19,7 proc. sudaro 65 ir vyresni, iki 14 metų – 15,3 proc. 0-17 metų amžiaus gyventojų 2018 m. buvo 18,59 proc.. Didėsę dalį gyventojų sudaro – miesto gyventojai (51,31 proc.). Vaisingo amžiaus moterų (15-49 m.) buvo 20,47 proc..

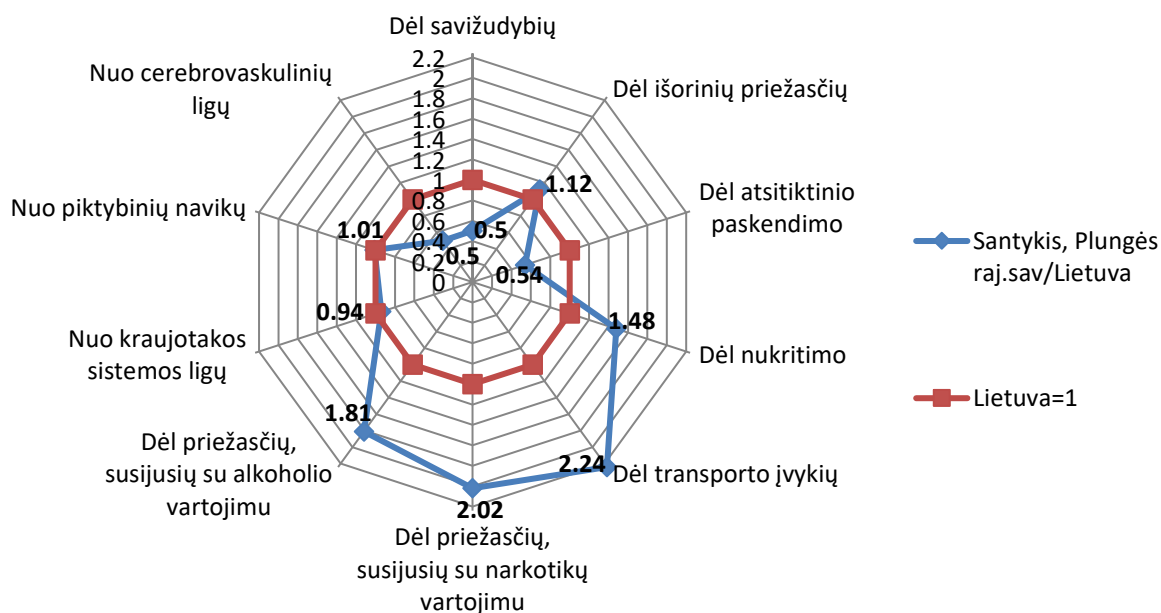
2018 metais 1000 gyventojų teko 10,8 gimusių ir 13,7 mirusių asmenų, tai natūralus gyventojų prieaugis vis dar išlieka neigiamas (- 2,9). Šalyje ir apskrityje šis rodiklis išlieka prastesnis (- 4,1 ir - 4,4). Plungės rajono savivaldybėje 2018 m. 1000 gyventojų teko 7 santuokos ir 3,3 ištuokos.

Mirtingumo statistika reikšminga, nes ji parodo bendrą gyventojų sveikatos būklę, sveikatos priežiūros kokybę ir veiksmingumą, sveikatos netolygumus ir sveikatos priežiūros prieinamumą. Tad pateikiame mirtingumo rodiklių, pagal pagrindines mirties priežastis analizę – palyginimą Plungės

rajono savivaldybėje ir Lietuvoje (pagal apskaičiuotą Plungės rajono ir Lietuvos vidurkio santykį „šviesoforo“ principu).

Plungės rajono savivaldybėje 2018 metais mirtingumas buvo mažesnis už šalies vidurkį 2,77 proc. (Plungės rajono savivaldybėje 100 tūkst. gyv. teko 1373,32 mirčių, o Lietuvos 1412,58 100 tūkst. gyv.). Lyginant su praėjusiais metais, mirtingumas Plungės rajono savivaldybėje šiek tiek sumažėjo 5,63 proc.. Vyrų mirtingumas Plungės rajono savivaldybėje yra didesnis nei moterų, atitinkamai - 1475,15/100 tūkst. gyv. ir 1437,42/100 tūkst. gyv. (1 pav.).

1 pav. Plungės rajono sav. mirtingumo rodiklių palyginimas su Lietuvos mirtingumo vidurkiu 2018 m.

Šaltinis: Higienos instituto sveikatos informavimo centras

Pagrindinės mirties priežastys 2018 metais Plungės rajono savivaldybėje: kraujotakos sistemos ligos – 595,3/100 tūkst. gyv., piktybiniai navikai – 367,3/100 tūkst. gyv., išorinės mirties priežastys – 164,7/100 tūkst. gyv.

2018 m. Plungės rajono sav. daugiausia užregistruota susirgimų kvėpavimo sistemos ligomis (359,61/1 000 gyv.), antroje vietoje – kraujotakos sistemos ligomis (259,13/1 000 gyv.), ir jungiamojo audinio ir raumenų bei skeleto ligomis (212,28/1 000 gyv.). Situacija išlieka nepakitusi, nes analizuojamu laikotarpiu šių susirgimų užregistruojama daugiausiai. Plungės mieste dažniausiai sergama kvėpavimo sistemos ligomis, dažniausiai serga 0-17 metų amžiaus gyventojai (614,79/1 000 gyv.). 2018 m. Plungės rajono savivaldybėje 0-17 metų amžiaus grupėje vienam gyventojui teko 3,5 susirgimas iš jų 2,4 kaip naujai registruotų.

1. BENDROJI DALIS

1.1. PAGRINDINIŲ STEBĖSENOS RODIKLIŲ SAVIVALDYBĖSE ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS („ŠVIESOFORAS“)

Pagrindinio rodiklių sąrašo analizė ir interpretavimas („šviesoforo“ kūrimas) atliekamas palyginant praėjusių metų Plungės rajono savivaldybės rodiklius su Lietuvos vidurkiu. Vadovaujantis „šviesoforo“ principu, visos 60 savivaldybių suskirstytos į 5 grupes (po 12 savivaldybių kiekvienoje grupėje):

- 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis atspindi geriausią situaciją, priskiriamos savivaldybių su geriausiais rodikliais grupei ir žymimos **žalia spalva**;
- 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis atspindi prasčiausią situaciją, priskiriamos savivaldybių su prasčiausiais rodikliais grupei ir žymimos **raudona spalva**;
- Likusių 36 savivaldybių rodiklio reikšmės žymimos **geltona spalva**. Šių savivaldybių rodikliai interpretuojami, kaip atitinkantys Lietuvos vidurkį.

PRS analizės ir interpretavimo tikslas- įvertinti, kokia esama gyventojų sveikatos ir sveiktą lemiančių veiksnių situacija savivaldybėje, įvertinant Lietuvos sveikatos programos tikslų ir uždavinių įgyvendinimo kontekste, ir kokių intervencijų/ priemonių reikia imtis, siekiant stiprinti savivaldybės gyventojų sveikatą ir mažinti sveikatos netolygumus.

Plungės rajono savivaldybės gyventojų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitoje analizuojamų rodiklių duomenys ir jų interpretavimas pateikiami 1 lentelėje „*Plungės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis*“.

Remdamiesi profilio rodikliais ir jų interpretavimo rezultatais („šviesoforas“ ir santykis) pasirinkome 3 pagrindinio rodiklių reikšmes, kurių rodiklis ar pokyčio kryptis prasčiausiai palyginti su kitomis savivaldybės profilio reikšmėmis (raudonos spalvos pagrindinių rodiklių sąrašo reikšmės). Sudarėme Plungės rajono savivaldybės probleminių visuomenės sveikatos sričių sąrašą. Šiose srityse atlikome atrinktų rodiklių detalesnę analizę ir vertinimą. Parengėme pasiūlymus.

Pirmame (1) lentelės stulpelyje pateikiami PRS suskirstyti pagal Lietuvos sveikatos programoje numatomus įgyvendinti tikslus ir uždavinius. Antrajame (2) stulpelyje pateikiami atvejų skaičius savivaldybėje, trečiajame (3) stulpelyje pateikiama Plungės rajono savivaldybės rodiklio reikšmė, ketvirtajame (4) atitinkamo rodiklio Lietuvos vidurkio reikšmė, penktajame (5) – mažiausia reikšmė tarp savivaldybių, šeštajame (6)- didžiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, septintajame (7)- savivaldybės rodiklio interpretavimas (reikšmės savivaldybėje santykis su Lietuvos vidurkio reikšme ir savivaldybės vietos tarpe visų savivaldybių pavaizdavimas pagal „šviesoforo“ principą.

1. Lentelė. Plungės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos profilis 2018 m.

Rodiklis (1)	Atvejų skaičius savivaldybėje (2)	Savivaldybės reikšmė (3)	Lietuvos rodiklis (4)	Mažiausia rodiklio reikšmė (5)	Didžiausia rodiklio reikšmė (6)	Santykis savivaldybės/Lietuv a (7)
Strateginis tikslas – Pasiiekti, kad 2025 metais šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai						
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė		76,5	76,0	69,9	78,6	1,01
Išvengiamas mirtingumas	131	28,5	30,5	24,6	41,0	0,93
Tikslas 1. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį						
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą						
Mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) 100 000 gyv.	7	20,9	24,4	0,0	75,7	0,50
Standartizuotas mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) 100 000 gyv.	7	22,5	23,8	0,0	75,7	0,50
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose 1 000 gyv.	226	75,4	69,1	35,2	220,2	1,09
Socialinės rizikos šeimų skaičius 1 000 gyv.	182	5,4	3,3	0,3	8,7	1,65
Ilgalaikio nedarbo lygis	305	1,5	2,2	0,3	8,2	0,67
Gyventojų skaičiaus pokytis 1 000 gyv.	-92	-5,6	-5,3	-23,7	8,4	1,07
1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu						
Mirtingumas dėl išorinių priežasčių rodiklis (V01-Y98) 100 000 gyv.	35	104,5	93,4	59,7	192,4	1,12
Standartizuotas mirtingumas dėl išorinių priežasčių rodiklis (V01-Y98) 100 000 gyventojų	35	103,5	91,0	59,7	192,4	1,12
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius 1 000 gyv.	608	146,1	148,9	57,4	339,9	0,98
Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1 000 gyv.	748	22,3	25,4	3,2	91,0	0,88
Sergamumas tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv.	10	32,8	37,9	0,0	88,4	0,87
Tikslas 2. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką						

2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą						
Asmenų, žuvusių ir sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyv.	3	1,5	0,9	0,0	3,9	1,55
Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyv.	141	212,0	150,7	104,9	212,0	1,41
Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyv.	128	64,8	67,1	45,3	125,9	0,97
Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) 10 000 gyv.	185	55,2	74,9	0,0	140,9	0,74
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį						
Mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65-W74) 100 000 gyv.	1	3,0	5,5	0,0	19,6	0,54
Standartizuotas mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65-W74) 100 000 gyv.	1	2,6	5,5	0,0	19,6	0,54
Mirtingumas dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) 100 000 gyv.	8	23,9	16,1	0,0	32,6	1,48
Standartizuotas mirtingumas dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) 100 000 gyv.	8	22,16	15,3	0,0	32,6	1,48
Mirtingumas dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V99) 100 000 gyv.	6	17,9	8,0	0,0	26,3	2,24
Standartizuotas mirtingumas dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V99) 100 000 gyv.	6	15,9	7,9	0,0	26,3	2,24
Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių 100 000 gyv.	0	0,0	3,0	0,0	19,2	0,0
Transporto įvykiuose patirtų traumų (V00-V99) skaičius 100 000 gyv.	31	92,5	58,9	29,3	136,3	1,57
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui		511	1010	63	34382	0,51
Viešai tiekiamo geriamojo vandens prieinamumas vartotojams, proc.	27020	80,16	nėra	nėra	nėra	nėra
Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas vartotojams, proc.	24171	71,7	nėra	nėra	nėra	nėra
Tikslas 3. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą						
3.1. Sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą						
Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyv.	2	6,0	3,0	0,0	24,8	2,02
Standartizuotas mirtingumas dėl narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyv.	2	5,6	3,1	0,0	24,8	2,02
Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyv.	11	32,8	18,1	0,0	45,1	1,81
Standartizuotas mirtingumas dėl alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyv.	11	33,15	17,7	0,0	45,1	1,81
Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai)	10	29,9	85,8	3,9	442,1	0,35

Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais	155	216,1	189,9	49,8	415,9	1,14
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais	159	210,7	166,8	32,5	359,2	1,26
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius						
Kūdikių, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus, dalis	67	19,0	36,7	11,7	73,5	0,52
Tikslas 4. Užtikrinti kokybiškesnę ir efektyvesnę sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius						
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais						
Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1 000 gyv.	1296	38,7	32,5	20,0	64,9	1,19
Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1 000 gyv.	113	4,1	6,9	4,1	10,0	0,60
4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą						
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius	212	3,3	2,0	1,2	6,2	1,61
Šeimos medicinos paslaugas teikiančių gydytojų skaičius 10 000 gyv.	22	6,5	7,2	2,6	13,6	0,90
Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyventojui	317844	9,5	9,1	6,5	11,3	1,4
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze 100 000 gyv. (visi) (nauji)	1 1	3,0	6,1	0,0	17,2	0,5
Sergamumas ŽIV (B20-B24) ir lytiškai plintančiomis ligomis (A50-A64) 10 000 gyv.	2	0,6	2,2	0,0	5,1	0,27
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą						
Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1 000 gyvų gimusių kūdikių	1	2,8	3,4	0,0	16,5	0,81
2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina 1 dozė) skiepavimo apimtys proc.	402	92,4	92,1	83,0	99,5	1,0
1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina 3 dozės) skiepavimo apimtys proc.	292	86,6	92,3	70,0	97,7	0,94
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje	218	7,3	14,5	5,7	52,7	0,33
Vaikų, neturinčių éduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų dalis proc.	62	13,5	18,9	7,5	28,3	0,71
Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 100 000 gyventojų	2	3,8	4,4	0,0	15,8	0,87
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę						
Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis (I00-I99), 100 000 gyv.	247	737,4	782,5	619,5	1059,0	0,94
Standartizuotas mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis (I00-I99), 100 000 gyv.	247	713,8	744,5	619,5	1059,0	0,94
Mirtingumas nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C97) 100 000 gyv.	97	289,6	286,6	219,6	347,1	1,01

Standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų (C00-C97), rodiklis 100 000 gyventojų	97	271,2	274,7	219,6	347,1	1,01
Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.	32	95,5	191,0	83,8	485,7	0,50
Standartizuotas mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.	32	90,8	181,8	83,8	485,7	0,50
Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 100 000 gyv.	133	39,7	56,6	26,9	112,0	0,70
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje	1510	29,6	50,2	13,8	71,7	0,59
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo biudžeto lėšų, finansavimo programoje	3787	47,5	52,7	28,9	72,0	0,9
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje	5625	51,9	53,1	28,6	66,0	0,98
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje	3268	40,5	42,9	26,2	61,4	0,94

Iš 1 lentelėje „*Plungės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis 2018 m.*“ Pateiktų PRS rodiklių reikšmių Plungės rajono savivaldybėje palyginimo su atitinkamu Lietuvos vidurkiu rodikliu matyti, kad (**žalioji zona**):

- Mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) 100 000 gyv.;
- Standartizuotas mirtingumas dėl savižudybių (X60- X84) 100 000 gyv.;
- Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių 100 000 gyv.;
- Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui;
- Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1 000 gyv.;
- Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius;
- Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze 100 000 gyv.;
- Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.;
- Standartizuotas mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.;
- Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 100 000 gyv..

Šių Plungės rajono savivaldybės rodiklių reikšmės patenka į prasčiausių savivaldybių kvantilių grupę (**raudonoji zona**):

- Asmenų, žuvusių ir sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyv.;
- Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius (W00- W19) 65+ amžiaus grupėje 10 000 gyv.;
- Mirtingumas dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V99) 100 000 gyv.;
- Standartizuotas mirtingumas dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V99) 100 000 gyv.;
- Transporto įvykiuose patirtų traumų (V00-V99) skaičius 100 000 gyv.;
- Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyv.;
- Standartizuotas mirtingumas dėl narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyv.;
- Kūdikių, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus, dalis;
- 1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina 3 dozės) skiepavimo apimtys proc.;
- Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje;
- Vaikų, neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų dalis proc.;
- Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje.

Kiti rodikliai patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančią kvantilių grupę ir yra žymimi **geltona spalva**.

Kaip prioritetinės sveikatos sritys ir detali analizė atlikta, pasirinkus šiuos rodiklius (*dalys analizės apims raudonos ir geltonos zonos rodiklius*):

- *Plungės rajono vaikų burnos sveikata;*
- *Susižalojimai dėl nukritimo 65+ m. amžiaus grupėje (W00-W19);*
- *Tikslinės populiacijos dalis dalyvavusi atrankinėse prevencinėse programose.*

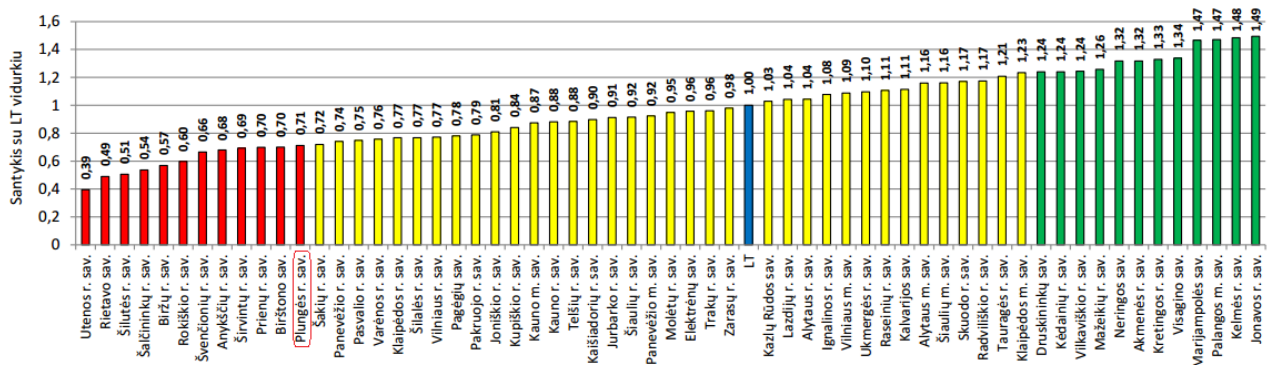
2. SPECIALIOJI DALIS

Atrinktų rodiklių detali analizė ir interpretavimas

2.1 PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS VAIKŲ BURNOS SVEIKATA

Kasmet kiekvienas moksleivis į mokyklą turi pristatyti pažymą apie dantų būklę. 2018 metais 99,1 proc. vaikų atnešė šią pažymą. Remiantis šių pažymų duomenimis, nustatyta, kad 13,5 proc. vaikų, pristatę sveikatos pažymus į mokyklą, neturėjo ęduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų. 2018 m., palyginus su 2017 m. duomenimis Plungės rajono savivaldybėje padidėjo rodiklis vaikų, kurie neturi blogų dantų (rodiklis padidėjo 1,75 proc.).

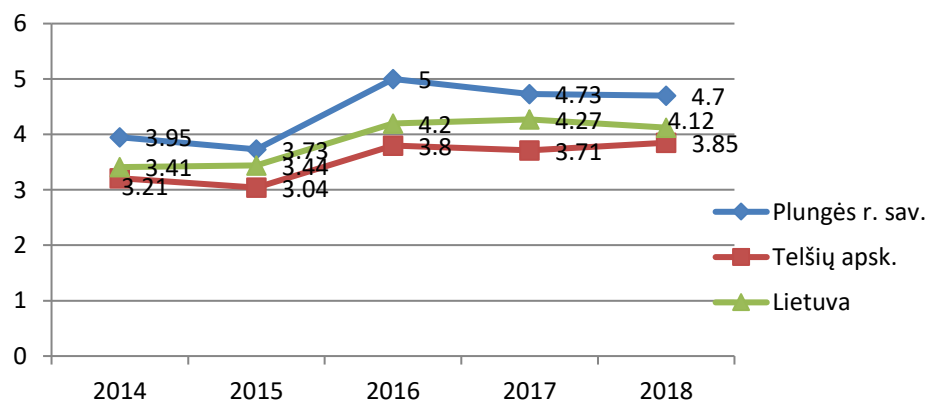
Paskaičiavus mokinių pieninių ir nuolatinių dantų ęduonies intensyvumo indeksą (kpi+ KPI*) gauta, kad Lietuvos vaikų KPI yra vidutinis – 4,12, Plungės rajono – 4,7 (2 pav.).

2 pav. Vaikų neturinčių ęduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis proc. Lietuvoje 2018 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Kasmet pieninių ir nuolatinių dantų ęduonies intensyvumo indeksas prastėja. Nors 2016 metais stebimas nežymus pagerėjimas, tačiau per paskutinius metus šis rodiklis prastėja (3 pav.).

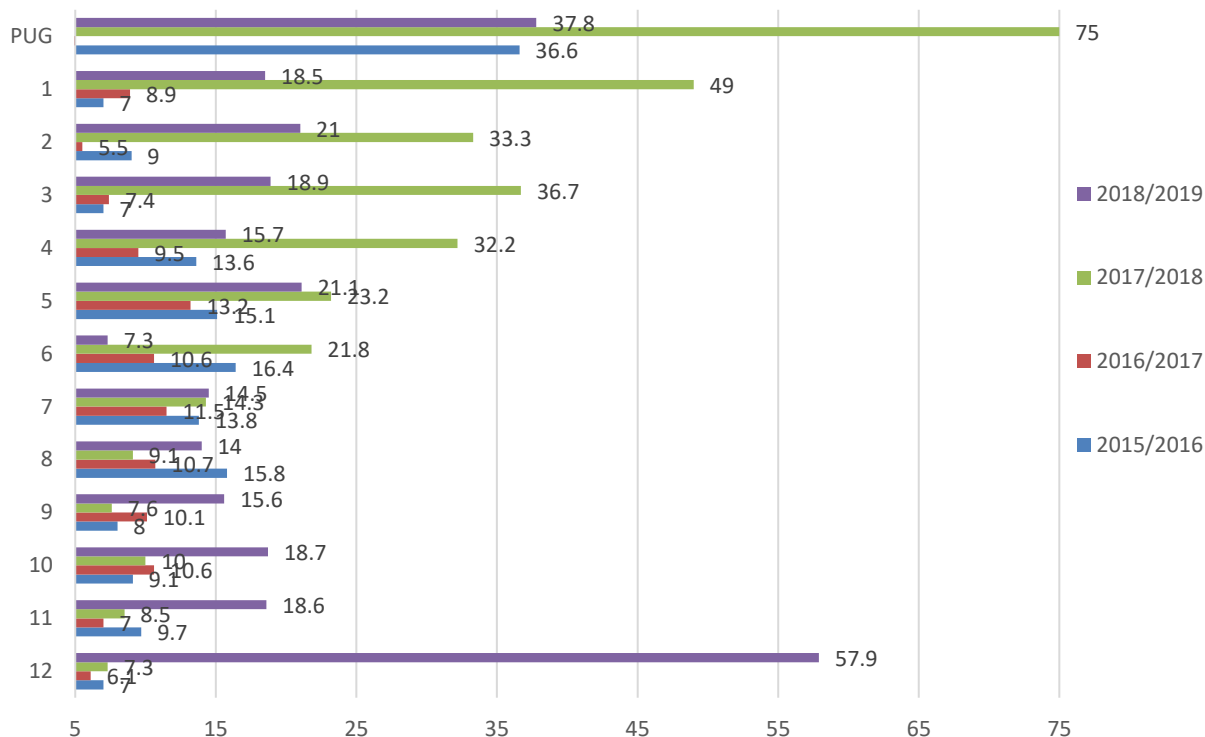
3 pav. Mokinių dantų ęduonies intensyvumo indeksas Plungės r. sav., Telšių apsk., Lietuvoje 2014-2018 m.

Šaltinis: Higienos institutas Sveikatos informacijos centras

Vertinant kpi indeksą pagal lytį, galima pastebėti, kad beveik visose savivaldybėse berniukų rodikliai yra aukštesni nei mergaičių. Didžiausias skirtumas pastebimas Plungės rajono savivaldybėje. Mergaičių kpi indeksas siekia 1,09, o berniukų – 1,74.

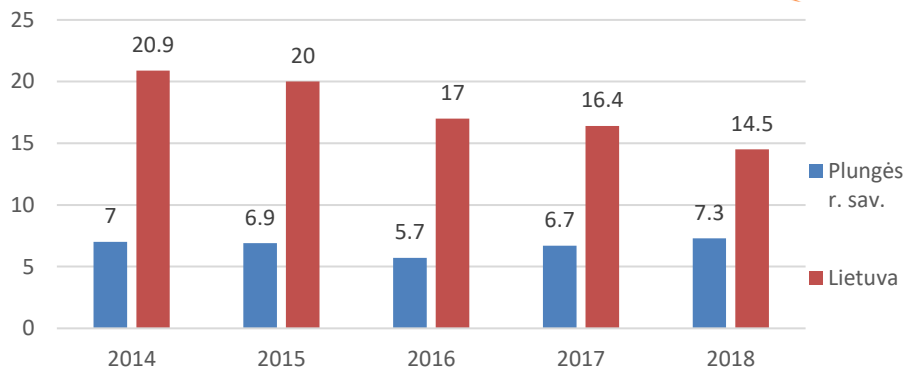
Mokinių dantų ligas įtakoja netinkama dantų higiena, neracionali mityba, per dažnai vartojamas daug cukraus turintis maistas. Išanalizavus vaikų pateiktas formas Nr. 027-1/a nustatyta, kad daugiausia vaikų neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų klasėse pasiskirstė tolygiai, išskyrus 12 klasės mokiniai ir PUG (4 pav.).

4 pav. Vaikų, kurie neturi dantų ėduonies pažeistų, plombuotų ar išrautų dantų, proc. Plungės r. sav. 2016-2018 m. m.

Šaltinis: Plungės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras

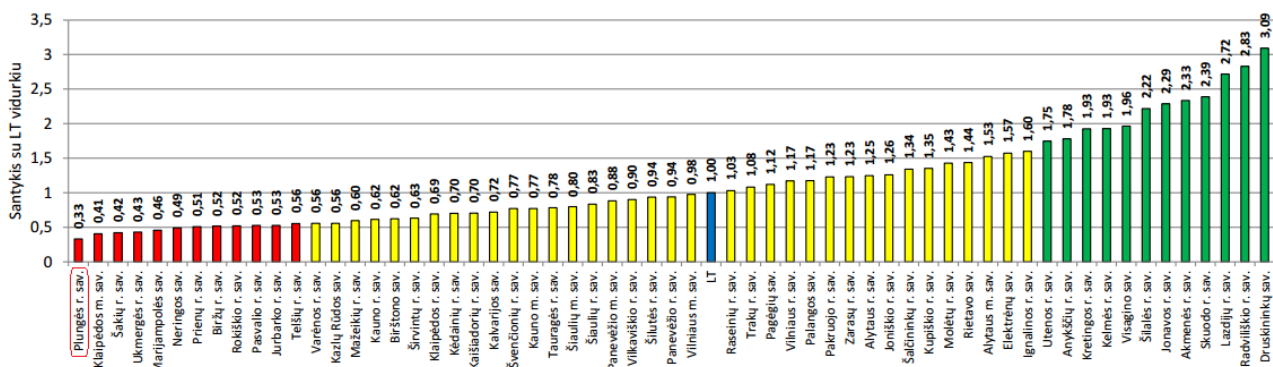
Vaikams nuo 6 iki 14 m. amžiaus skirta Vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programa. Šią paslaugą gali suteikti gydytojai odontologai arba burnos higienistai, dirbantys gydymo įstaigose, sudariusiose sutartis su teritorinėmis ligonių kasomis dėl šių paslaugų finansavimo. Nuo 2017 metų sausio 1 dienos vaikų dantų silantavimo programa nebėra priskiriama prie prevencinių programų, tačiau ši programa ir toliau apmokama iš privalomojo sveikatos draudimo fondo lėšų. Silantai - medžiagos, kurios apsaugo nuo dantų ėduonies (karieso). Silantais dengiami tik nesugedę nuolatiniai krūminiai dantys. 2012-2018 m. laikotarpiu dalyvavusių vaikų šioje programoje sumažėjo 1,6 kartais. 2018 m. 7,3 proc. 6–14 m. amžiaus vaikų krūminiai dantys padengti silantinėmis medžiagomis (0,6 proc. daugiau nei 2017 m.), Lietuvos rodiklis – 14,5 proc.. 2018 metais Plungės rajono savivaldybėje suteikta 2 kartais mažiau silantavimo paslaugų palyginti su Lietuvos vidurkiu (5 pav.).

5 pav. Vaikų dalyvavusių krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, proc. palyginimas su Lietuva 2014 – 2018 m.

Šaltinis: Šiaulių teritorinių ligonių kasų duomenys

Lyginant visų savivaldybių rodiklius su šalies, Plungės rajono savivaldybės vaikai vis dar vieni iš pasyviausiai dalyvaujančių šioje programoje (6 pav.).

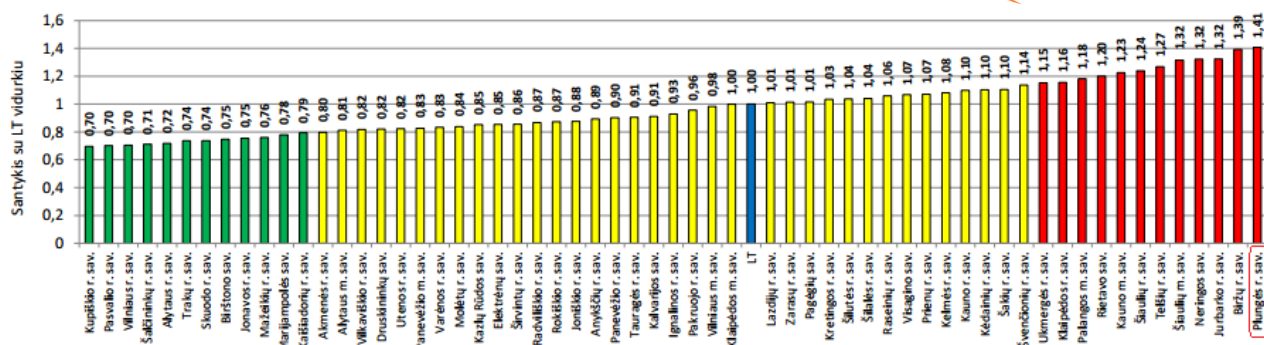
6 pav. Tikslinės populiacijos (6-14 m.) dalis, dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, proc.

Šaltinis: Higienos institutas Sveikatos informacijos centras

Siekiant pagerinti situaciją reiktų daugiau informuoti mokinius ir jų tėvus apie dalyvavimą vaikų krūminių dantų dengimo silantavimo medžiagomis programoje, burnos higieną, dantų ligas, tinkamą mitybą, nes per dažnai vartojamas daug cukraus turintis maistas. Taip pat organizuoti praktinius užsiėmimus vaikams ir mokymus tėvams.

2.2 SUSIŽALIJIMAI DĖL NUKRITIMO 65+ M. AMŽIAUS GRUPĖJE (W00-W19)

Analizuojant Plungės r. savivaldybės visuomenės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilį stebima aukšto susižalojimo dėl nukritimo problema (7 pav.).

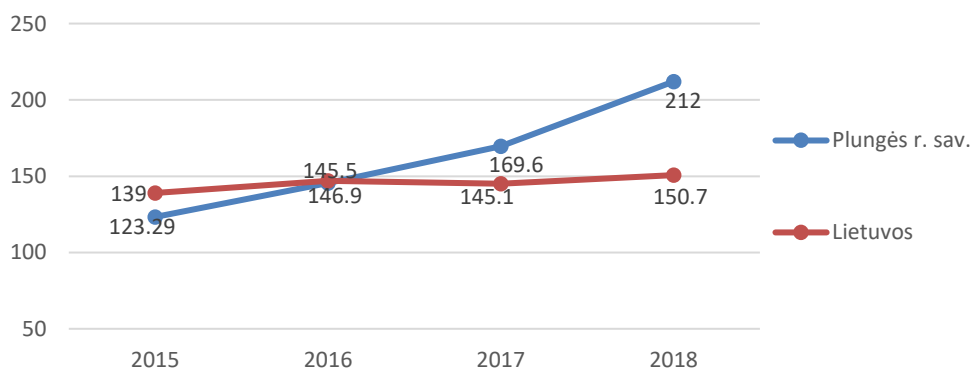

7 pav. Susižalojimai dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje

Šaltinis: Higienos institutas Sveikatos informacijos centras

Lietuvos stacionaruose 2018 m. užregistruota 8319 65+ m. amžiaus asmenų, patyrusių susižalojimus dėl nukritimo ir t. y. 323 atvejais daugiau nei praėjusiais metais. Šalies rodiklis siekė 150,7/10 000 gyv., Plungės r. sav. – 212,0/10 000 gyv. ir tai yra didžiausias rodiklis Lietuvoje.

Apžvelgiant 2015 – 2018 m. laikotarpio susižalojimus dėl nukritimo 65+ m. amžiaus asmenų grupėje Plungės rajono savivaldybėje, šių susižalojimų skaičius augo. 2015 m. užregistruoti 82 susižalojimai, 2016 m. jų skaičius augo iki 97, o 2017 m. skaičius siekė 113. 2018 m. susižalojimų nukritus skaičius 65+ m. amžiaus grupėje išaugo iki 141. Vertinant rodiklius per laikotarpį, Plungės rajono savivaldybės rodiklis buvo 1,4 karto didesnis už Lietuvos vidurkį. 2018 m. pastebima, kad susižalojimų dėl nukritimų 65+ amžiaus grupėje Plungės r. savivaldybėje padaugėjo apie 72 proc. lyginant su 2015 m. (2015 m. – 123,29; 2016 m. – 145,5; 2017 m. – 169,6; 2018 m. – 212,0 atveju (10 000 gyventojų 65+) (8 pav.).

8 pav. Susižalojimai dėl nukritimo 65+ m. amžiaus asmenų grupėje (W00-W19) 2014-2018 m. Plungės rajono savivaldybėje ir Lietuvos Respublikoje (10 000 gyv.)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos statistinių duomenų portalas

Apžvelgiant susižalojimų dėl nukritimo aplinkybes 2018 m. Plungės rajono savivaldybėje, daugiausiai pagyvenusių asmenų nukritę susižalojo namuose.

2018 m. padaugėjo mirties atvejų dėl nukritimų 65 + m. amžiaus grupėje Plungės rajone. Užregistruota 5 miesto ir 3 kaimo 65+ m. amžiaus gyventojai ir 3 moterys, 5 vyrai, kurie neišgyveno nuo patirtų sužalojimų nukritus. Tai yra 4 atvejais daugiau nei 2017 m. ir 7 atvejais daugiau nei 2016 m..

Stebint 2015-2018 m. sužalojimų dinamiką, matyti, kad Plungės rajone pagrindiniai sužalojimai nukritus 65+ m. amžiuje išlieka klubų ir kojų bei pečių lanko ir rankos sužalojimai. Dažniausiai patiriami klubų ir kojų sužalojimai (2015 m. – 199 sužalojimai, 2016 m. – 177, 2017 m. – 186, 2018 m. - 238).

Pagyvenę žmonės yra tarp pažeidžiamiausių visuomenės grupių, tad jų sveikatos ir saugos klausimams turi būti skiriamas padidintas dėmesys. Mokslininkų nuomone, prognozuojama, kad iki 2050-ųjų metų gimstamumas Europoje didės nežymiai, vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė ilgės, tad senyvo amžiaus žmonių neišvengiamai daugės. Svarbu užtikrinti pagyvenusių žmonių sveikatą ir sveikesnę senatvę.

Siekiant užtikrinti problemos sprendimą rekomenduojame: organizuoti mokymus, skleisti informaciją pagyvenusiems asmenims bei jų artimiesiems griuvimų (nukritimų) prevencijos temomis, vykdyti įvairias fizinio aktyvumo priemones, didinti vyresnių gyventojų informuotumą apie sveiką gyvenimą ir fizinį aktyvumą, šaltuoju metu laiku užtikrinti kokybišką ir nuolatinę šaligatvių, laiptų ir kitų paviršių priežiūrą.

2.3 TIKSLINĖS POPULIACIJOS DALIS DALYVAVUSI ATRANKINĖSE PREVENCINĖSE PROGRAMOSE

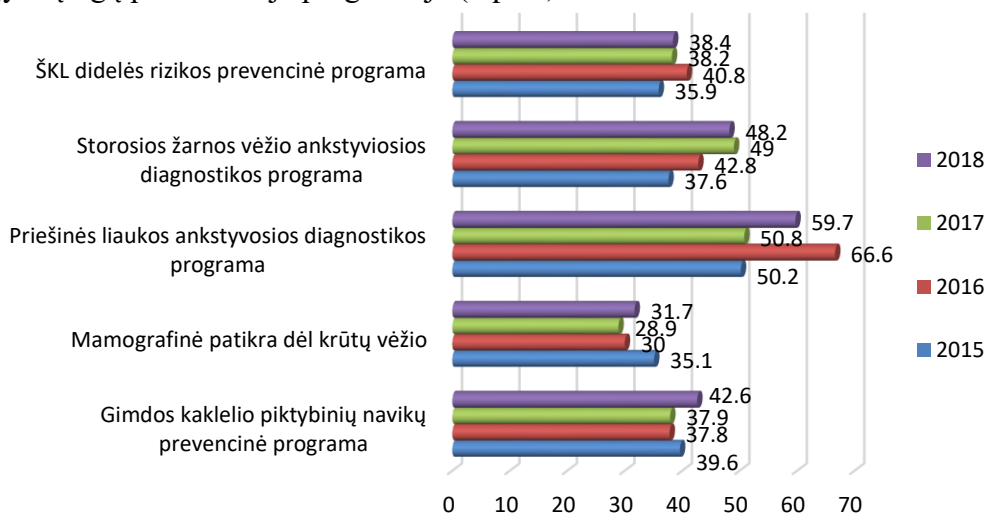
Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis vykdomos prevencinės programos- tai galimybė nurodyto amžiaus asmenims, kurie jaučiasi sveiki, nemokamai pasitikrinti, ar neserga tam tikromis ligomis. Galimybė pasitikrinti sudaroma kas keleri (1-3 m.), priklausomai nuo kiekvienoje programoje nustatyto laikotarpio.

Šiaulių teritorinės ligonių kasos duomenimis 2018 m. Plungės rajono savivaldybėje vykdytos šios prevencinės programos:

- gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių programa;
- atrankinė mamografinės patikros dėl krūties vėžio prevencinė programa;
- storosios žarnos ankstyvosios diagnostikos prevencinė programa;
- priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos programa;
- asmenų priskirtų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei.

2018 metais Plungės rajono savivaldybėje nemokamas profilaktines prevencines programas teikė trys pirminės sveikatos priežiūros įstaigos.

Aktyviausiai savivaldybės gyventojai dalyvauja priešinės liaukos (prostatos) vėžio ankstyvosios diagnostikos prevencinėje programoje (59,7 proc.), pasyviausiai – atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio prevencinėje programoje (31,7 proc.) ir širdies ir kraujagyslių ligų prevencinėje programoje (9 pav.).

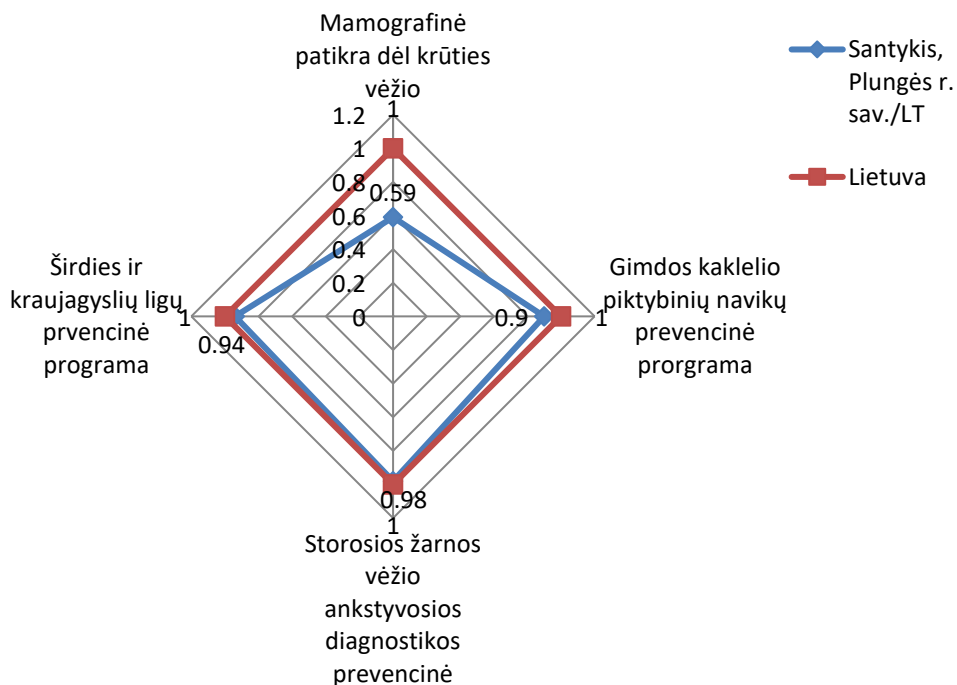
9 pav. 2015-2018 m. I pusr. Plungės r. sav. gyventojų dalyvavusių prevencinėse profilaktinėse programose dalis, proc.

Šaltinis: Šiaulių TLK

Pagal gautus Šiaulių teritorinės ligonių kasos duomenis, Plungės r. sav. pirminės sveikatos priežiūros centruose asmenų, dalyvaujančių gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinėje programoje, širdies ir kraujagyslių ligų prevencinėje programoje ir atrankinėje mamografinės patikros dėl krūties vėžio prevencinėje programoje skaičius 2018 m. nesiekė bendro Šiaulių TLK ir Lietuvos vidurkio (10 pav.).

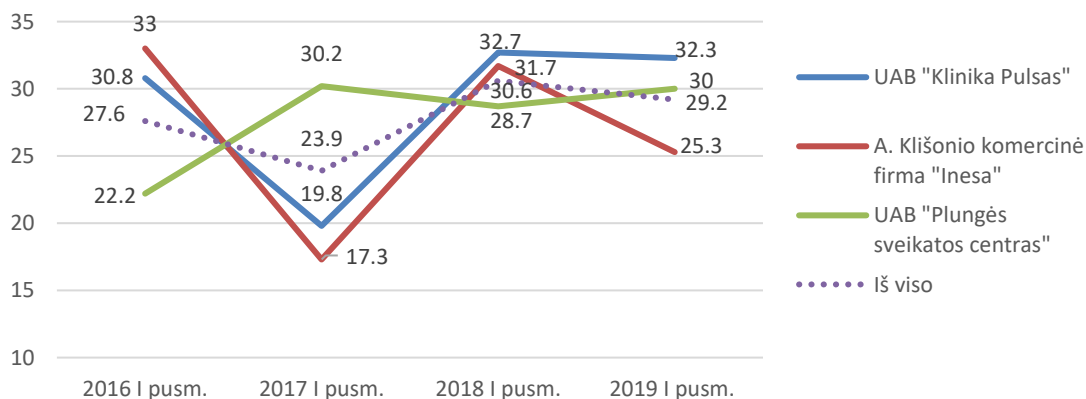
10 pav. 2018 m. Plungės r. sav. gyventojų dalyvavusių prevencinėse profilaktinėse programose santykis su Lietuvos vidurkiu

Šaltinis: Higienos institutas Sveikatos informacijos centras; Šiaulių TLK

Krūties vėžio ankstyvosios diagnostikos programa skirta moterims nuo 50- 69 metų amžiaus imtinai, kurioms kartą per du metus gali būti atliekamas mamografinis tyrimas. Ši programa vykdoma aplinkiniuose rajonuose mamografijos įrenginius turinčiose sveikatos priežiūros įstaigose.

Plungės rajono pirminės asmens sveikatos priežiūros įstaigose aptarnaujamų 50–69 metų amžiaus moterų 2018-01-01 d. buvo 5408 (2017 m. – 5347), pagal programą suteikta paslaugų 857 moterims (2017 m. – 772). 2018 m. nuo krūties piktybinio naviko mirė 5 moterys; 2 miesto, 3 kaimo gyventojos.

2016-2017 m. moterų dalyvavusių šioje prevencinėje programoje mažėjo, tačiau 2018 I pusm. dalyvaujančių moterų daugėjo, 2019 I pusm. mažėjo (11 pav.).

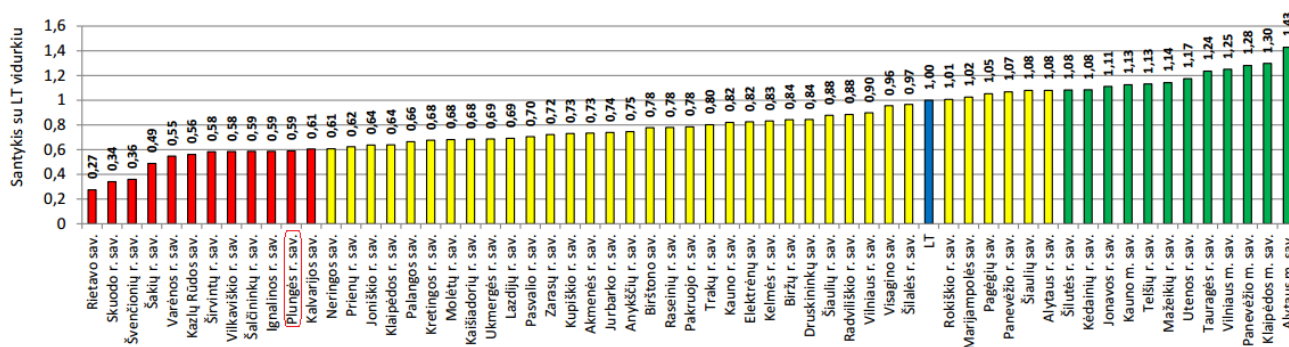

11 pav. Atrankinėje mamografinės patikros dėl krūties vėžio dalyvavusios moterys pagal pirminius sveikatos centrus, proc. 2016 I pusr.- 2019 I pusr.

Šaltinis: Šiaulių TLK duomenys

Nors kasmet moterų dalyvaujančių atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio prevencinėje programoje daugėja, bet vidurkis vis tiek išlieka mažesnis nei šalies, ir Plungės rajono savivaldybė patenka tarp mažiausiai šioje programoje dalyvaujančių savivaldybių (12 pav.).

12 pav. Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio prevencinėje programoje, rodiklio santykis su Lietuva ir pasiskirstymas tarp savivaldybių 2018 m.

Šaltinis: Higienos institutas Sveikatos informacijos centras

Vykdam Plungės rajono savivaldybėje 2018 m. prevencines programas nustatyta: 17 priešinės liaukos vėžinių atvejų, 7 krūties vėžinio atvejų, 1 storosios žarnos piktybinių navikų atvejis, 9 ikivėžiniai pakitimai nustatyti gimdos kaklelio ir 3 krūties vėžio atvejai (1 lentelė).

1 lentelė. Vykdam prevencines programas nustatytų piktybinių navikų ir ikivėžinių pakitimų skaičius 2018 metais Plungės rajono savivaldybėje (Šaltinis: Šiaulių TLK duomenys)

Savivaldybė	Gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių finansavimo programa		Atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programa		Priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programa		Storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programa	
	ikivėžiniai pakitimai	piktybiniai navikai	ikivėžiniai pakitimai	piktybiniai navikai	ikivėžiniai pakitimai	piktybiniai navikai	ikivėžiniai pakitimai	piktybiniai navikai
Plungės r.	9	-	3	7	-	17	-	1

3. STEBĖSENOS VEIKLA SAVIVALDYBĖJE

3.1 PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS IKIMOKYKLINES UGDYMO ĮSTAIGAS LANKANČIŲ VAIKŲ PROFILAKTINIŲ SVEIKATOS SVEIKATOS PATIKRINIMŲ ANALIZĖ 2019/2020 M. M.

- 2019/2020 m. m. ikimokyklines ugdymo įstaigose lanko 1446 vaikai. Iš jų 98,3 proc. pasitikrinę sveikatą profilaktiškai;
- 8 iš 10 pasitikrinusių sveikatą vaikų neturi nei vieno diagnozuoto sutrikimo;
- Dažniausiai diagnozuojama; kraujotakos, regos, nervų sistemos, kvėpavimo sistemų sutrikimai;

- 6 iš 10 ikimokyklinės ugdymo įstaigas lankantys vaikai turi (nuolatinius ir pieninius) ėduonies pažeistus, plombuotus ar išrautus dantis. Neturinčių sąkandžio patologijų nustatyta 93,7 proc. vaikų, kurie pasitikrino sveikatą profilaktiškai.
- 70 proc. vaikų nustatytas per mažas kūno masės indeksas, likusi dalis turi normalų (28 proc.) ar per didelį (1,3 proc.) kūno masės indeksą;
- 99, proc. ikimokyklinės ugdymo įstaigas 2019/2020 m. m. lankančių vaikų priskirti pagrindinei kūno kultūros grupei.

3.2 PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLŲ MOKSLEIVIŲ PROFILAKTINIŲ SVEIKATOS PATIKRINIMŲ ANALIZĖ 2019/2020 M. M.

- 2019-2020 m. m. vaikų profilaktinių sveikatos patikrinimų duomenys vesti ir gauti iš Vaikų sveikatos stebėsenos informacinės sistemos (VSS IS);
- 2019-2020 m. m. Plungės rajono bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo įstaigas lanko 4173 mokiniai, iš jų sveikatą pasitikrino 96,7 proc.;
- Dažniausiai mokiniams nustatomi regos, skeleto-raumenų ir nervų sistemos sutrikimai;
- Regos sutrikimai nustatyti kas 4 bendrojo lavinimo įstaigas lankančiam mokiniui. Dažniausiai regos sutrikimai nustatomi 12 klasių moksleiviams;
- 2019-2020 m. m. iš profilaktiškai sveikatą pasitikrinusių vaikų skeleto- raumenų sistemos sutrikimai nustatomi vyresnėse klasėse;
- Kraujotakos sistemos sutrikimai šiais mokslo metais nustatyti 2 kartus dažnesni nei 2018 – 2019 m.m. PUG;
- 2019-2020 m. m. nustatyta, kad 16,6 proc. iš profilaktiškai sveikatą pasitikrinusių vaikų turi sveikus, ėduonies nepažeistus, neplombuotus arba neišrautus dantis;
- Normalus kūno masės indeksas dažniau nustatomas vyresnėse klasėse, 3 -7 klasių mokiniai dažniau turi padidėjusią kūno masę;
- 95,5 proc. visų profilaktiškai sveikatą pasitikrinusių mokinių priskirti pagrindinei kūno kultūros grupei, 3,4 proc. parengiamajai, 1,1 specialiajai ir mokinių visai atleistų nuo kūno kultūros pamokų nėra.
- Pagal sąkandžio patologiją iš profilaktiškai pasitikrinusių vaikų nustatyta, kad sąkandžio patologijos neturi 54,4 proc. vaikų.

3.3 PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLŲ MOKSLEIVIŲ KUPRINIŲ SVĖRIMO AKCIJA 2019/2020 M. M.

- Akcijoje dalyvavo 633 3 ir 5 klasių mokiniai;
- 6,6 proc. akcijoje dalyvavusių vaikų nešioja daugiau negu 15 proc. kūno masės sveriančias kuprines. 2017-2018 m. m. tokių vaikų buvo mažiau (4,3 proc.);
- Akcijos metu nustatyta, kad dažniau sunkesnes negu 15 proc. kūno masės sveriančias kuprines nešioja 3 ir 5 klasėje besimokančios mergaitės;
- Iki 10 proc. kūno masės sveriančias kuprines nešioja daugiau negu pusė (t.y. 57 proc.) akcijoje dalyvavusių moksleivių;
- 5 klasėje besimokančių mokinių, kurių tuščia kuprinė svėrė daugiau nei 1,5 kg nebuvo. Tuo tarpu 3 klasėje besimokančių mokinių, kurių tuščia kuprinė svėrė daugiau nei 1,5 kg lyginant

su 2017-2018 m. m. sumažėjo daugiau negu 8 kartais. Atitinkamai 2017-2018 m. m. 10,7 proc., 2018-2019 m. m.- 1,6 proc.

- 98 proc. akcijoje dalyvavusių vaikų nešiojo kuprines su dviem diržais. Akcijos metu išsiaiškinta, jog 69 proc. vaikų, turi kuprines su atšvaitu.

3.4 PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS MAUDYKLŲ VANDENS KOKYBĖS 2019 METŲ ATASKAITA

Plungės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras 2019 m. gegužės – rugsėjo mėn. vykdė Plungės rajono maudyklų vandens kokybės stebėseną. Siekdamas apsaugoti žmonių sveikatą ir aplinką, sumažinti maudyklų taršą ir prisidėti prie maudyklų vandens kokybės gerinimo, Plungės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras rinko ir reguliariai teikė informaciją rajono gyventojams apie maudyklų vandens kokybę.

Nuo 2018 m. gegužės 1 d., vadovaujantis naujos redakcijos higienos norma HN 92:2018 „Paplūdimiai ir jų maudyklų vandens kokybė“ ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2018 m. sausio 23 d. įsakymo Nr. V-76 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2007 m. gruodžio 21 d. įsakymo Nr. V-1055 „Dėl Lietuvos higienos normos HN92:2007 „Paplūdimiai ir jų maudyklų vandens kokybė“ patvirtinimo“ pakeitimo nuostatomis, tiriama ir stebima ne tik maudyklų vandens, bet ir jų paplūdimių smėlio kokybė.

Maudyklų vandens kokybės vertinimas atliekamas dviejų mikrobiologinių parametru – žarninių enterekokų ir žarninių lazdelių (E. coli) – duomenų rinkiniu, kurį sudaro stebėsenos duomenys, taip pat vandenyje stebimos nuolaužos, plūduriuojančios medžiagos, dervos, stiklas, plastikas, guma ir kitos medžiagos. Atliekant parazitologinius smėlio tyrimus, siekiama nustatyti žmogui patogeninių helmintų ar jų kiaušinėlių kiekį.

Iš viso per maudymosi sezoną Plungės rajono savivaldybės paplūdimiuose buvo atlikti 79 mikrobiologiniai tyrimai ir 16 parazitologinių tyrimų. Iš „Plokštinės“, „Beržynėlio“, „Ažuolų salos“ stovyklaviečių, Platelių miesto, „Linelio“, Beržoro ežero maudymosi vietų paimta 54 vandens mėginiai, iš Babrungo upės prie Vandentiekio g., Gandingos tvenkinio, maudymosi vietų prie kolektyvinių sodų Kaušėnų kaime, Gandingos tvenkinio prie irklavimo bazės ir Babrungo upės (prie buvusios pirties pastato S. Neries g., Plungės m.) buvo paimta 25 vandens mėginiai. Iš „Plokštinės“ ir „Linelio“ stovyklaviečių paimta 16 paplūdimio smėlio mėginių.

2019 m. vandens tyrimų rezultatai nė karto neviršijo higienos normose nurodytų ribinių verčių. 2018 m. stebimų maudymosi vietų vandens kokybė keliamų reikalavimų neatitiko 2 kartus. Nuolaužų, plūduriuojančių medžiagų, dervų likučių, stiklo, plastiko, gumos ir kitų liekanų per maudymosi sezoną nebuvo pastebėta.

Remiantis naujos redakcijos higienos norma HN 92:2018 „Paplūdimiai ir jų maudyklų vandens kokybė“ ir suderintu maudymosi vietų vandens ir paplūdimių smėlio tyrimų kalendoriniu 2019 metų grafiku, Plungės rajono savivaldybės maudymosi vietose esantis paplūdimio smėlis buvo tiriamas 4 kartus, imti po 2 smėlio mėginiai iš Platelių ežero „Plokštinės“ ir „Linelio“ stovyklaviečių, kadangi tik šiose vietose yra paplūdimio smėlis. Viso maudymosi sezono metu kirminų kiaušinėliai ir lervos neaptiktos.

2019 m. rugpjūčio 16 dieną Plungės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro specialistės organizavo pirmos pagalbos mokymus prie Platelių ežero „Linelio“ ir Jachtklubo maudymosi vietų. Mokymų metu Plungės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro visuomenės sveikatos specialistės poilsiautojams dalijo informaciją apie vandens kokybę ir atliktus tyrimus maudymosi vietose, aiškino, kaip būti saugiems prie vandens, kaip išvengti saulės smūgio, poilsiaujantiems sutikus, mokė kaip suteikti pirmąją pagalbą skęstančiajam.

3.5 2018 m. SUAUGUSIŲJŲ GYVENSENOS TYRIMO SUVESTINĖ ANALIZĖ

2018 m. kovo–gegužės mėn. atliktas pirmasis savivaldybių suaugusių gyventojų gyvenamos tyrimas. Tyrime dalyvavo 24 889 (18 metų ir vyresni) asmenys iš 60 savivaldybių, kuriose formuotos reprezentatyvios imtys, atsižvelgiant į gyventojų skaičių, pasiskirstymą pagal lytį ir gyvenamąją vietovę. Apklausas vykdė savivaldybių visuomenės sveikatos biurai.

Plungės rajone apklausta 417 respondentų, iš jų 183 (43,9 proc.) vyrai ir 234 (56,1 proc.) moteris. Tyrime dalyvavo 18 metų ir vyresni Plungės rajono gyventojai.

Tyrimo rezultatai pristatomi pagal 16 suaugusiųjų gyvenamos stebėsenos rodiklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488.

Rodikliai suskirstyti į 3 grupes:

- gyvenimo kokybės, sveikatos būklės, laimingumo vertinimas, prislėgta nuotaika, bendravimas;
- sveikatos elgsena (fizinis aktyvumas, daržovių, vaisių, druskos vartojimas);
- rizikingas elgesys (tabako, elektroninių cigarečių rūkymas, alkoholio vartojimas, narkotinių medžiagų vartojimas).

Suaugusių, kurie savo gyvenimo kokybę vertina kaip gerą ir labai gerą Plungės r. sav. nurodė 66,1 proc. respondentų, Lietuvoje - 61,8 proc. Suaugusių, kurie savo sveikatą vertina kaip gerą ir labai gerą Plungės r. sav. yra 64,4 proc. gyventojų, tuo tarpu Lietuvoje šis rodiklis mažesnis 1,1 karto (58,1 proc.). Plungės r. sav. suaugusių, kurie jaučiasi laimingi ir labai laimingi yra 61,9 proc. Lietuvoje- 58,1 proc. Apklauso metu nurodžiusių, jog per praėjusį mėnesį buvo apėmusi prislėgta nuotaika, nerimas šiek tiek labiau ir daug labiau nei anksčiau, nurodė 12,7 proc. gyventojų, Lietuvoje šis rodiklis didesnis 1,3 karto.

Suaugusiųjų, kurie užsiima fizine veikla bent po 30 min. 5 dienas per savaitę ar dažniau Plungės r. sav. nurodė 43,3 proc. respondentų. Kartą per dieną valgo daržoves (neįskaitant bulvių) ar vaisius nurodė atitinkamai 41,1 proc. ir 35,8 proc. apklaustųjų. Lietuvoje daržoves bent kartą per dieną vartoja truputį daugiau respondentų- 42 proc., o vaisių valgo mažiau- 34,7 proc. Papildomai druskos jau į paruoštą maistą nededa Plungės r. sav. 42,5 proc., Lietuvoje- 43,8 proc. apklaustųjų.

Norint išsiaiškinti apie rizikingą suaugusiųjų elgesį, buvo klausama apie rūkymą, alkoholio, narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą. Nustatyta, kad suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien rūkė tabako gaminius Plungės r. sav. buvo 18,9 proc., Lietuvoje - 17,3 proc. respondentų. Alkoholinius gėrimus vartojančių kartą per savaitę ar dažniau per paskutinius 12 mėn. Plungės r. sav. nurodė 15,5 proc., Lietuvoje - 15,7 proc. apklausoje dalyvavusiųjų. Suaugusiųjų, kurie per paskutinius 12 mėn. bent kartą vartojo narkotinių ar psichotropinių medžiagų be gydytojo paskyrimo Plungės r. sav. buvo 4,3 proc., Lietuvoje - 3,2 proc. respondentų.

REKOMENDACIJOS

- Siekiant gerinti Plungės rajono savivaldybės gyventojų sveikatos būklę, būtina plėtoti visų amžiaus grupių asmenų sveikatinimo veiklas;
- Gerinti tarpsektorinį bendradarbiavimą;
- Kelti specialistų, dalyvaujančių sveikatinimo veikloje, kvalifikaciją sveikatos stiprinimo klausimais;
- Gerinti bendruomenės sveikatos raštingumą, vykdyti visuomenės švietimą per vietines informavimo priemones, teikiant mokslu pagrįstą informaciją apie sveikos gyvenamos principus, įgūdžių ugdymą ir ligų profilaktiką;
- Skatinti gyventojus aktyviai dalyvauti Plungės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro, švietimo ir sporto įstaigų organizuojamuose įvairiuose sveikatinimo veiklos renginiuose;

- Gerinti gyventojų informacijos sklaidos efektyvumą, atkreipti dėmesį į gyventojų, kuriems informacija skirta amžių, išsilavinimą, užimtumą, bei sveikatos būklę;
- Suteikti daugiau galimybių gyventojams stiprinti savo sveikatos raštingumą (dalyvauti seminaruose, konsultuotis su sveikatos priežiūros specialistais sveikatos stiprinimo ir gerinimo klausimais);
  - Siekiant didinti pasitikrinsiujų gyventojų skaičių profilaktinėse programose:
    - didinti valstybinių profilaktinių programų įgyvendinimo mastą;
    - ieškoti bendradarbiavimo būdų, kaip pasiekti aukštesnių valstybinių profilaktinių programų įgyvendinimo rodiklių;
    - raginti gyventojus reguliariai lankytis pas šeimos gydytoją ir profilaktiškai tikrintis sveikatą.
  - Siekiant gerinti mokyklinio ir ikimokyklinio amžiaus vaikų sveikatą:
    - bendradarbiauti su ugdymo įstaigų administracijomis, siekiant didinti profilaktiškai sveikatą pasitikrinsiujų vaikų skaičių;
    - nuo 2010 m. kasmet sistemingai rinkti, saugoti, analizuoti ir vertinti mokinių profilaktinių sveikatos patikrinimų duomenis bei stebėti šių duomenų kitimo tendencijas;
    - apibendrinti vaikų sveikatos pažymėjimų duomenis ir juos nuolat viešinti;
    - atsižvelgiant į mokinių sveikatos patikrinimų rezultatus, numatyti priemones ir vykdyti vaikų regos, skeleto- raumenų sistemos, nervų sistemos sutrikimų, dantų ligų prevenciją;
    - vykdyti lėtinių neinfekcinių ligų profilaktiką;
    - siekiant mažinti mokinių su padidėjusiu ar sumažėjusiu kūno svoriu skaičių, nuolat vykdyti mokinių mitybos įpročių tyrimus, skatinti sveiką mitybą bei fizinį aktyvumą;
    - norint išsiaiškinti vaikų sergamumo priežastis bei numatyti konkrečius mokinių sveikatos prevencijos metodus bei priemones, atlikti gilumius moksleivių sveikatos tyrimus;
    - į moksleivių sveikatos prevencijos vykdymą įtraukti mokyklų administracijas, pedagogus, tėvus (globėjus) ir kitus suinteresuotus asmenis.